

No mentiràs

COL·LECCIÓ ASSAIG

SÈRIE DEU MANAMENTS

Direcció: Anna Punsoda

- I Jordi GRAUPERA, *Estimaràs Déu sobre totes les coses.*
- II Ignasi MORETA, *No prendràs el nom de Déu en va.*
- III Maria GARGANTÉ, *Santificaràs les festes.*
- IV Leticia ASENJO, *Honraràs pare i mare.*
- V Bernat DEDÉU, *No mataràs.*
- VI Blanca Llum VIDAL, *No cometràs adulteri.*
- VII David FERNÀNDEZ, *No robaràs.*
- VIII Carla VALL I DURAN, *No mentiràs.*
- IX Joan BURDEUS, *No tindràs pensaments impurs.*
- X Maria SEVILLA PARIS, *No desitjaràs els béns del proïsme.*

Carla Vall i Duran

NO MENTIRÀS

FRAGMENTA EDITORIAL

Publicat per FRAGMENTA EDITORIAL
Plaça del Nord, 4
08024 Barcelona
www.fragmenta.cat
fragmenta@fragmenta.cat

Col·lecció ASSAIG, 90
Sèrie DEU MANAMENTS, VIII
Directora de la sèrie ANNA PUNSODA

Primera edició FEBRER DEL 2024

Direcció editorial IGNASI MORETA
Producció editorial MARIA CALLÍS
Disseny de la coberta ALBERT PLANAS

Imatge de la coberta Escultura de Moisès
del Palau de Justícia de Bruges
Imatge de la pàgina de respecte Detall d'un gravat del segle XVI
sobre Josel van Rosheim

Impressió i rel·ligat ROMANYÀ VALLS, S. A.

© 2024 CARLA VALL I DURAN
pel text

© 2024 FRAGMENTA EDITORIAL, S. L. U.
per aquesta edició

Dipòsit legal B. 1619-2024
ISBN 978-84-10188-01-3

Amb el suport de

RESERVATS TOTS ELS DRETS

Al Quique, com sempre.

ÍNDEX

Introducció	9
I La veritat present-activa	13
II La veritat absent-omissiva	31
III La mentida present-activa	41
IV La mentida absent-omissiva	57
Epíleg	75
Nota de l'autora	77
Bibliografia	79

INTRODUCCIÓ

*Feminisme és que una dona
digni la veritat sobre la seva vida.*

VIRGINA WOOLF

ARA QUE US VULL PARLAR del manament de no mentir, començaré per dir-vos la veritat.

Aquesta autora ha tingut sempre una fixació per la justícia: de petita, davant la contrarietat, cridava. Cridava «Justícia!». Hauria volgut rescatar alguna anècdota concreta, però seria poc fidedigna i això arremetria frontalment contra la veritat, tot i que no faria gaire mal a ningú i captaria l'atenció del lector.

Com a persona que sovint escolta mentides (escoltar les bestieses dels dolents i dels qui advoquen per ells no estarà mai prou ben pagat) he de dir que la majoria d'aquestes mentides em semblen absurdes, inútils i mal construïdes. Em sobta el poc mèrit dels que les

vertebren dèbilment i ens obliguen a escoltar-les dins d'una sala mentre portem toga.

He vist plorar amb llàgrimes de cocodril homes que havien estat gravats mentre violaven menors d'edat i després ho compartien amb altres pederastes, deixant un rastre incommensurable de proves al llarg del camí. He sentit com parlaven de conspiracions per fer-se els importants, mentre jo només veia homes miserables sent despullats de les armadures de poder que els protegien. La veritat els pot ser insuportable. Segurament, per això, també aquests agressors s'han d'explicar a si mateixos i a la resta que no són tan miserables i inhumans com realment són. La majoria de vegades ni tan sols em semblen perillosos: em semblen éssers llastimosos que, un cop posats sota el focus de la veritat pública, es fan tan petits que cabrien en una butxaca.

Em presento: soc advocada especialitzada en violències. Soc una de les que acompanyen les dones i criatures a dir la veritat mentre tota la societat els diu mentideres.

Malgrat el meu ateisme practicant, sempre he estat molt donada als manaments vitals, i per mi prescripcions com fer el bé han estat sempre una preocupació central. Per fer-ho, m'he sentit dir de tot: assassina, mentidera, aprofitada, explotadora del dolor aliè...

Tota aquesta gent acostuma a ser militant de sofà que idea com hauria d'anar tot.

Pel que fa al manament de no mentir, em sobta estranyament que la majoria dels humans se centrin a analitzar les oracions que els uns ens diem als altres per trobar-hi la mentida quan, en la majoria de les ocasions, no passa així. Les grans mentides són les paraules no dites, les veritats que queden al tinter.

Un dels meus referents literaris és Blai Bonet i Rigo, l'escriptor de Santanyí que ho abastava tot. En un dels seus poemes més reconeguts deia: «La teva única tasca és aconseguir que les coses evidents es facin públiques.»

La tasca de les advocades que ens dediquem als drets humans és aquesta. La meva única tasca és que la veritat latent se sàpiga.

I

LA VERITAT PRESENT-ACTIVA

*Els meus són intel·ligents,
atroçment decidits i pràctics:
Saben que passaran per on vaig passar jo,
perquè només hi ha aquest camí:
S'hi passa gana, solitud, intel·ligència,
injustícia, calúmnia, filosofia i lletres.
Però només en aquest carreró podràs parlar clar i ferm
als qui han convertit la meva redempció
en una carrera.*

BLAI BONET

DES DE PETITS ENS INSTEN a dir la veritat, però, a la pràctica, ens adonem que els mateixos adults que ens han compellit a dir-la no sempre ho fan. De fet, la cerca de la veritat ha estat una autèntica obsessió per als humans. Necessitem saber què passa, necessitem fer-nos preguntes, trobar explicacions a les desgràcies, buscar la veritable raó dels fets.

Els humans necessitem veritats fonamentals. Hem pensat molt en disciplines que reflexionen sobre els orígens de la vida, en la filosofia, en les matemàtiques, en la història, en el dret... Però també volem veritats inútils o innecessàries, com les de les revistes del cor: conèixer els secrets de les ruptures i de les històries d'amor. Volem saber.

La veritat no és res sense la confiança.

La veritat necessita, no només existir, sinó també ser coneguda per poder tirar endavant les nostres vides. Fa anys vaig llegir *Elles parlen*, de Miriam Toews. En aquesta novella basada en fets reals l'escriptora relata les agressions que un grup d'homes de la comunitat mennonita perpetren contra gairebé totes les dones amb qui conviuen.

Per cometre les agressions, aquests homes drogaven les dones i les nenes amb tranquil·litzants veterinaris, per sotmetre-les a un son profund. Aquesta situació es manté en silenci i tothom viu tranquil, com si res. Tothom no, esclar: tothom que pot dormir i tenir relacions sexuals quan vol. Les agressions duren anys, i quan elles s'atreveixen a revelar-les els homes els diuen que tot això són coses del diable o bé un càstig diví o, en el pitjor dels casos, que és una manera que tenen les dones de cridar l'atenció i que són unes mentideres, que

el que passa és que són unes escalfabraguetes. Ja veieu que els arguments són internacionals.

Una nit, un dels agressors és descobert per unes nenes i quan és atrapat es descobreix la conxorxa dels agressors: tothom hi té un paper. Els homes de la comunitat s'han organitzat: hi ha els que agredeixen, hi ha els que saben que allò passa i amb el silenci consenten que els altres continuïn fent el que els vingui de gust, i hi ha els encobridors. Al final, hi intervé la llei i les normes de silenci de la comunitat s'esmicolen: els homes són detinguts i els que no van fer res o van encobrir-los els paguen les fiances. La comunitat exigeix a les dones que els perdonin per poder conviure en pau tots junts.

Les dones han de decidir si no fan res (opció que descarten ràpidament), si es queden i lluiten o si marxen. No explicaré els debats que tenen les protagonistes en assemblea, ni quina decisió prenen, però sí que avanço que els faltava el mateix que a la nostra infància: saber que la violència existeix i que poden ser-ne objecte, no per viure amb por, sinó perquè si ho saben serà més fàcil evitar-ho i, en tot cas, si ocorre, podran dir-ho.

A la pel·lícula —a diferència del llibre—, la narradora és una de les nenes agredides i diu una cosa importantíssima: «Quan passava alguna cosa, no

teníem paraules per descriure-ho. Sense paraules per explicar-ho, ens envaïa el silenci.»

Hem de parlar amb les criatures perquè tinguin paraules per dir-nos el nom del seu dolor. La infància i l'adolescència tenen dret a ser protegides, i nosaltres, l'obligació que la protecció no depengui d'ells sinó dels adults.

Aquesta història em serveix també per explicar per què molts cops necessitem no veure la veritat i negar-la. Sovint, quan atenc els casos de criatures que han sigut atacades sexualment, apareixen molts elements que mirant enrere ens serveixen per detectar tota una sèrie d'avisos que eren evidents però que no vam saber llegir.

Molts cops, els nens o els adults que van ser agredits de nens ens expliquen quines maneres tenien de comunicar el «no» als adults i ens refereixen un llenguatge que no coneixem com a societat. De vegades, ens diuen que van demanar auxili amb la mirada, amb els gestos, que van perpetrar petites venjances i van aconseguir imposar petits límits a base de fer «lletjos» als agressors. Com que la societat no ha après el llenguatge de la infància, això que ens expliquen no és un diàleg sinó un monòleg.

Els nens saben dir-nos la veritat i és deure dels adults poder entendre-la. En paraules de la narra-

dora: «[Hi havia] un rastre de molles que portaven a la violència i, en mirar enrere, vam veure que eren presents arreu fins i tot abans que passés.»

Tradicionalment, les violències en la família s'han resolt exactament així: preferiblement, es demana a les víctimes que callin. En cas que no ho facin, s'ajuda a l'agressor perquè és «dels nostres» i, al final, es demana a les víctimes que tornin a la situació anterior, al silenci, perquè tots puguin viure tranquils. Hi ha centenars de criatures al nostre país que un dia explotaran i necessitaran dir la veritat.

Potser ens pensem que aquesta història dels menonites només pot passar en una comunitat allunyada de les ciutats i dins d'un marc religiós rigorista, però no és així. A casa nostra també hi ha grups sectaris que demanen a les víctimes que segueixin passes similars: que facin un treball en el si del col·lectiu, amb actuacions hermètiques per a la societat, que perdonin els agressors i se sotmetin a la disciplina col·lectiva. No ens falten fórmules per fer que les víctimes creguin que les violències sexuals que han patit són una culpa compartida amb l'agressor, i ignorem tant els mecanismes de paràlisi corporal davant la violència com els efectes de l'estrès posttraumàtic. N'hi ha que encara no comprenen que la violència és una decisió i que, per tant, està carregada d'ideologia.